

[B] **ONSTILBAAR VERLANGEN.
DE VERHALEN VAN RASCHA PEPER**

In nog geen kwarteeuw publiceerde Rascha Peper (pseudoniem van Jenny Strijland, 1949-2013) een groot oeuvre. Ze debuteerde in 1990 met de verhalenbundel *De waterdame*, een jaar later gevolgd door de roman *Oesters* over een jonge studente die een relatie krijgt met een veertig jaar oudere man, maar uiteindelijk toch kiest voor een medestudent en hem voor zijn baan volgt naar Wenen. Een melancholiek boek met een beschouwelijke inslag, elementen die bepalend blijven in de rest van haar werk.

Uiteindelijk publiceerde Rascha Peper acht romans, twee novellen, drie verhalenbundels en twee verzamelingen columns die eerder verschenen in *NRC Handelsblad*. Toen ze in 2012 te horen kreeg dat zij ongeneeslijk ziek was, werkte zij aan een zeer omvangrijke roman, naar haar eigen idee behorend tot het beste dat ze ooit had geschreven. Door haar ziekte werd ze gedwongen de lengte en het aantal personages aanzienlijk te beperken. Met een uiterste krachtsinspanning lukte het op die manier de roman *Handel in veren* (2013) te voltooien, die enkele

Rascha Peper, Foto Roeland Fossen.

maanden na haar dood verscheen. Vanuit wisselend perspectief beschrijft ze een ingewikkelde familie-geschiedenis, die ze met veel gevoel voor details aannemelijk maakt. Haar hoofdpersoon, de ornitholoog Henk Bronkhorst, is een typisch Peper-personage: een gedreven wetenschapper die op een nietsontziende manier zijn gelijk wil bewijzen tegen heersende meningen in. In zijn geval gaat hij in Nieuw-Guinea op zoek naar de als uitgestorven beschouwde Bruijns boshoen, een tocht die eindigt met een domper: “Nu was er alleen een verhaal, een beweerde waarneming, waarmee hij thuiskwam, niet eens een bewijs.”

Vanaf de roman *Vossenblond* (2011) publiceerde Rascha Peper bij Querido, daarvoor verscheen haar werk respectievelijk bij L.J. Veen en Nieuw Amsterdam. Het is prijzenswaardig dat Querido begonnen is met de heruitgave van Peper's vroege romans, maar de in 2014 verschenen keuze uit de verhalen roept enkele vragen op. In 1997 bundelde Peper alle in boekvorm en in kranten en tijdschriften uitgebrachte *short stories* in *Alle verhalen*. Dat boek had, aangevuld met de zeven verwante verhalen uit de bundel *Zwartwaterkoorts* (2009) en in de tussentijd “los” verschenen verhalen, gemakkelijk gebundeld kunnen worden in een herziene *Alle verhalen*. De lezer had zo een compleet beeld kunnen krijgen van Peper's niet geringe kwaliteiten op de korte baan. Hoewel kort? Haar beste verhalen hebben de lengte van een novelle, vinden net als in de romans hun oorsprong in een door Peper bewaard krantenbericht over een buitenissige verzameling of een wereldvreemde collectioneur. Ze zijn geheimzinnig en melancholiek, staan bol van list, bedrog en oplichterij, en eindigen niet zelden fataal. De hoofdpersonen gaan ten onder aan hun eigen fascinatie, een thema dat Peper ook al uitwerkte in haar misschien wel beste roman, *Rico's vleugels* uit 1993, over de verliefdheid van de bejaarde schelpenverzamelaar Rochel voor de jonge puber Rico.

Querido opteerde echter voor de “tien beste” verhalen, gekozen uit haar hele oeuvre en afgesloten door een uitstekend nawoord van essayist Elsbeth Ety, die ook enkele treffende interviews met Peper publiceerde.

Maar wie maakte die keuze? Peper zelf? Haar

zoon, de cineast David Verbeek, met wie ze vlak voor haar dood de mogelijkheid van verfilming van enkele verhalen besprak? Of toch de uitgever gezien de ondertekening van de verantwoording? Hoe dan ook, ik vind de keuze weinig gelukkig, al bevat de bundel wel drie haast klassieke verhalen van Peper: om te beginnen het titelverhaal 'Een Siciliaanse lekkernij', een twaalfde-eeuws Italiaans liefdesverhaal over de beraamde eerste ontmoeting van Henricus Barbarossa met zijn aanstaande, nooit eerder geziene vrouw Constantia van Sicilië. Het verhaal is opgetekend door de jonge monnik Filippo Bernardi, die zich fysiek aangetrokken voelt tot Barbarossa en ook hun herdersuurtjes boekstaft: "Als ik overlees wat er geschreven staat, weet ik niet of ik me moet schamen of tevreden zijn. Het staat er allemaal zo eenduidig, in mijn landstaal, zonder conventies en fraaie woorden. Mijn verhaal en toch lijkt het, nu het op perkament staat en voltooid is, een ander verhaal. Ik ben er niet helemaal in geslaagd de beelden uit mijn herinnering in woorden te vatten, maar het voldoet."

'Van het vuil op het hemd van een Montanari' werd door Peper en haar zoon geschikt geacht voor een eventuele verfilming. Het is een beeldend verhaal over de verzamelaar van klassieke poppen Duvivier, die ten onder gaat aan zijn gedrevenheid om een zeldzame Montanari te verwerven bij een hoogbejaarde weduwe. "Hij leed. Hij leed zo hevig dat er geen onderscheid tussen lichamelijke en geestelijke pijn te maken viel (...) God, een Montanari..." Al even geschikt voor verfilming zou het bordewijkiaanse verhaal 'Het slapeloze uur van de nacht' zijn. Locatie: een landhuis in de bossen waar patiënten langdurig kuren. Hoofdpersonen: een barse, manke geneesheer-directeur die luistert naar de naam Geerten Matthijs Bertolet Bokslag. "Zijn hele familie had alleen gediend om hem op te leveren als verpersoonlijking van die naam." En het artistieke, nerveuze meisje Matty, dat behalve aan uitputting ook aan een venerische ziekte blijkt te lijden. Het meisje brengt bij een aantal patiënten het hoofd op hol. Uiteindelijk bezwijkt ook de gevoelloos lijkende Bokslag voor haar fysieke schoonheid. Hij drogeert haar met een zwaar slaapmiddel, bezit haar vervolgens, maar zijn slachtoffer ontwaakt en dwingt hem een bekentenis te ondertekenen. In dit Peper-verhaal gaat de hoofdpersoon niet ten onder.

Gewiekt als hij is, ontkomt Bokslag aan zijn lot en eindigt hij zoals hij was en zal blijven: de ongenaakbare geneesheer-directeur.

Tegenover deze sublieme teksten zijn in de bundel een aantal verhalen opgenomen die bepaald niet tot de beste van Rascha Peper behoren. 'Waterscheerling' is een veel te wijldopig, sprookjesachtig aandoend verhaal over een verdwenen meisje. De magie rondom zo'n verdwijning die Peper meestal treffend weet op te roepen, ontbreekt hier volledig. 'Zwartwaterkoorts' is ontleend aan de gelijknamige bundel en is daarin één van de zwakste verhalen, terwijl het superbe 'In kalf gebonden' over een bezeten Leidse bibliofoon juist bij uitstek typerend is voor Peper's verhaalkunst en eerder tot de tien beste kan worden gerekend.

Dat geldt ook voor het oude, onbekende verhaal 'De ziel', dat in 1993 verscheen in een bundel van diverse auteurs. In nog geen dertig pagina's brengt Peper een relatiedrama (man, gracieuze jongeling en een bedrogen butler) tot een ijzingwekkende ontknoping. Een tikje wereldvreemd zijn de meest intrigerende Peper-personages, en gedreven door iets wat net buiten hun bereik ligt en uiteindelijk leidt tot een verwarde berusting of hun definitieve ondergang. Hopelijk brengt Peper's uitgever hen nog eens allen samen in een verhalenpanopticum, het verbeelde universum van Rascha Peper, een schrijfster om niet te vergeten.

DAAN CARTENS

RASCHA PEPER, *Een Siciliaanse lekkernij*, verhalen, Querido, Amsterdam, 392 p.